

บทที่ ๒

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามุขมโหฬารของนักการศึกษาชั้นนำของไทย ในด้านพื้นฐานทางครอบครัว การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ผลงานทางวิชาการ เกียรติที่ได้รับ ตลอดจนแนวคิดทางการศึกษาได้แบ่งออกเป็น ๓ ภาค ภาคแรกว่าด้วยมโนทัศน์และภาระหน้าที่ของนักการศึกษา ภาคที่สองว่าด้วยแนวคิดเกี่ยวกับตัวแปรที่มีผลต่อความสำเร็จของบุคคล ภาคที่สามว่าด้วย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมุขมโหฬารของบุคคลชั้นนำ

มโนทัศน์เกี่ยวกับนักการศึกษา

การสำรวจข้อคิดเกี่ยวกับความหมายของนักการศึกษาในทัศนะของผู้บริหารทางการศึกษาและผู้สนใจในงานการศึกษา ได้กล่าวไว้ เป็นต้นว่า ปิ่น มาลากุล ได้ให้ความหมายของนักการศึกษาว่า หมายถึง ครู อาจารย์ ทั่วประเทศ^๑ สาโรช บัวศรี เน้นว่าผู้ที่ผ่านการศึกษาอบรมในสถาบันวิทยาลัยวิชาการศึกษาจะต้องเป็นนักการศึกษาในอนาคตเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปสอน^๒ ส่วน บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ให้ความหมายของนักการศึกษาว่า

^๑วิสุทธิ ญาณพิทักษ์, "นักศึกษากับการดำรงชีวิตแบบประชาธิปไตย," ศูนย์ศึกษา ๖ (กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒) : ๔๘.

^๒สาโรช บัวศรี, "ประกาศวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร," ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๐๐.

เป็นบุคคลชั้นนำทางการศึกษา^๑ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้ให้ความหมายของนักการศึกษาว่าหมายถึง บุคคลที่ได้รับการฝึกฝน ไม่ว่าจะ เป็นแบบแผนหรือไม่เป็นแบบแผนก็ตาม ให้เป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาของชาตินับแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวง อธิบดี หัวหน้ากอง ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา ระดับจังหวัด อำเภอ ในโรงเรียนและบุคคลในวงการฝึกหัดครู ทั้งที่ประสาทปริญญาและไม่ประสาทปริญญา และเป็นผู้นำที่เป็นนักคิดทางการศึกษา กล้าเสนอความคิด กล้าเผชิญความจริง มีความผูกพันรับผิดชอบสังคมและปัญหาของสังคม และมีคุณธรรมประจำใจ^๒

ดังนั้นนักการศึกษาจึงหมายถึงผู้ที่ได้รับการฝึกฝน อบรม เพื่อเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาของชาติตั้งแต่ระดับสูงสุดในกระทรวงศึกษาธิการหรือทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ จนถึงครูอาจารย์ในระดับโรงเรียน

พิจารณาความหมายของนักการศึกษาโดยทั่วไปจากพจนานุกรมของเว็บสเตอร์ (Websters) ได้ให้ความหมายของนักการศึกษา (Educator) หมายถึง บุคคลหรือผู้ที่มีส่วน

^๑บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "ใครมุ่งหมายในการศึกษากันอย่างไร," บทความประกอบวิชาการศึกษา (กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๑๒), หน้า ๓๑

^๒ไพฑูรย์ สินลารัตน์, "ความเป็นผู้นำของการศึกษาไทย," ศูนย์ศึกษา ๒๐ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๑๗) : ๑๐๖.

ให้การศึกษาโดยเฉพาะครูหรือผู้นำทางการศึกษา^๑ และพจนานุกรมทางการศึกษาให้ความหมายว่าเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สอน อบรม แนะนำ หรือลักษณะอื่น ๆ ที่เป็นการพัฒนาการศึกษาของบุคคลอื่น ๆ อยู่เสมอ ๆ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นมีคุณภาพหรือบุคคลที่ได้รับการศึกษามีการปฏิบัติที่สูงขึ้นกว่าปกติ^๒ และจากหลักเกณฑ์การพิจารณาแต่งตั้งตำแหน่งทางวิชาการ อันได้แก่ ตำแหน่งศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และผู้ช่วยรองศาสตราจารย์ของข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู^๓ ได้กำหนดคุณสมบัติและผลงานทางวิชาการ เฉพาะตำแหน่งไว้เป็นต้นว่า ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ สำหรับข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัยประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

ก. ในด้านคุณวุฒิและประสบการณ์ทางวิชาชีพ สำหรับผู้ที่ได้รับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จะต้องดำรงตำแหน่งอาจารย์และได้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งดังกล่าวแล้วไม่น้อยกว่า ๖ ปี ผู้ได้รับปริญญาโทหรือเทียบเท่าต้องไม่น้อยกว่า ๓ ปี ผู้ได้รับปริญญาเอกหรือเทียบเท่าจะต้องผ่านการทดลองปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งอาจารย์มาแล้ว

ข. ในด้านผลงานทางวิชาการ ต้องประกอบด้วยผลงานทางวิชาการหลัก ๒ ประการ ประการแรก คือ มีชั่วโมงสอนประจำวิชาหนึ่งวิชาใดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ของมหาวิทยาลัยและได้ทำการสอนได้ผลดีสมความมุ่งหมาย โดยจะต้องเสนอ เอกสารประกอบการสอนที่ผลิตขึ้นไม่น้อยกว่า ๑ รายวิชา ประการที่สอง งานแต่ง เรียบเรียง แปลหนังสือ หรือเขียนบทความทางวิชาการ ซึ่งมีคุณภาพดีและได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาแล้ว หรือผลงานวิจัยซึ่งมีคุณภาพดีและได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาแล้ว ไม่นับงานวิจัยที่ทำเพื่อเป็นส่วนของการศึกษาเพื่อรับปริญญาหรือประกาศนียบัตรใด ๆ หรือผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่น ๆ ซึ่งมีคุณค่าเทียบ

^๑ Philip Babcock, Gove and The Merriam-Webster, Webster's Second New Internation Dictionary (Unabridged), (America : G. & C. Merriam Company, © 1961), P. 818.

^๒ Carter V. Good, Dictionary of Education, (New York : Mc.Graw-Hill, 1959), P.206.

^๓ดูรายละเอียดภาคผนวก.

เคียงได้ตั้งกล่าวข้างต้น

สำหรับตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ของวิทยาลัยครู ต่างกันตรงประสบการณ์ทางวิชาชีพเล็กน้อย คือ ปรินญาตรีหรือเทียบเท่าไม่น้อยกว่า ๗ ปี ปรินญาโทหรือเทียบเท่าไม่น้อยกว่า ๔ ปี ปรินญาเอกหรือเทียบเท่าไม่น้อยกว่า ๒ ปี และต้องมีการสอนและผลงานทางวิชาการเป็นที่ยอมรับของสภาศึกษาคณะครู

ดังนั้นจากข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและหลักเกณฑ์การแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการจึงสรุปได้ว่า นักการศึกษาชั้นนำ หมายถึง ครูอาจารย์ ผู้นำทางการศึกษาหรือผู้บริหารการศึกษาระดับสูง เป็นผู้มีความรู้ทางการศึกษาซึ่งมีประสบการณ์ทางวิชาชีพอย่างน้อย ๑๐ ปี สำหรับวุฒิปรินญาตรี ๕ ปี สำหรับผู้มีวุฒิปรินญาโท และ ๓ ปี สำหรับผู้มีวุฒิปรินญาเอก และเป็นผู้ที่มีผลงานทางวิชาการหรือตำแหน่งทางวิชาการให้ประจักษ์ชัดทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ภาระหน้าที่ของนักการศึกษา

งานด้านการศึกษาเป็นงานที่สำคัญที่สุดของชาติ ดังนั้นผู้ที่จะเข้าไปร่วมงานอันหนักนี้ต้องเข้าใจในงานและความรับผิดชอบให้กระจ่างเสียแต่ต้น เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้องครบถ้วน^๑ นักศึกษามีภารกิจอันใหญ่หลวงที่จะต้องจัดการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ประชาธิปไตย คือ ต้องนำมิใช่ตามสังคม การศึกษาต้องแก้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อประชาธิปไตย แล้วยังต้องแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาที่มีอีกมากมาย^๒ นอกจากนี้

^๑ โทยม วรณศิริ, "พิธีพระราชทานปริญญาบัตร", หน้า ๔๑-๔๒.

^๒ นิพนธ์ ศศิธร, "บทบาทของการศึกษาที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจและสังคม",

เอกวิทย์ ฌ ถกลาง^๑ ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบในหน้าที่ของนักการศึกษาว่า ในฐานะเราเป็นนักการศึกษาแล้วก็คลุกคลีอยู่กับปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาอยู่เป็นอันมาก เราจึงไม่หยุดความพอใจอยู่เพียงแค่นี้ เราอาจจะต้องมาช่วยกันมองดูโลกให้กว้างขวางออกไปว่า บัดนี้ ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในการศึกษาเขาไปไกลถึงไหน สมาน แสงมลิ จึงได้กล่าวถึงภาระหน้าที่ของนักการศึกษาไว้ดังนี้

๑. ต้องสำนึกตนเป็นตัวอย่างของเด็ก การกระทำต่าง ๆ ของนักการศึกษาจำเป็นต้องกระทำด้วยความรอบคอบ ต้องให้สอดคล้องกับการที่เราต้องการให้เด็กคิด ให้เด็กเป็น หรือให้เด็กทำ

๒. ต้องสำนึกว่าตนมีหน้าที่สอนคนเป็น Teacher of man ไม่ใช่เป็น Teacher of books วิชาเป็นเครื่องมือในการหาความรู้หรือหาเลี้ยงชีพเท่านั้น การสอนของครูจึงต้องให้เด็กมีความรู้ ได้ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด ได้ทัศนคติและนำไปปฏิบัติจนเป็นนิสัย ไม่ใช่สอนเด็กจำแต่ความรู้อย่างเดียว

๓. ต้องสำนึกว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ทุกคนมีค่า ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการกระทำต่าง ๆ เท่าเทียมกัน ต้องสอนให้ทุกคนสำนึกถึงความจริงในข้อนี้

๔. ต้องสอนให้เด็กสำนึกในความสำคัญของสังคม ความผูกพันของบุคคลที่มีต่อสังคม ปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมที่สมควรจะแก้ไข เพื่อให้สังคมโดยรวมดีขึ้น และตัวเองจะได้ดีขึ้นด้วย

๕. ต้องสอนให้เด็กมีอุดมการณ์และช่วยกันปฏิบัติ ช่วยกันแก้ไข เพื่อให้สังคมมีสวัสดิภาพดีขึ้น เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ของสังคมเกิดขึ้นเพราะคนในสังคมนั้นเอง^๒

^๑เอกวิทย์ ฌ ถกลาง, "ข้อคิดเรื่องหลักสูตร", บทความประกอบวิชาการศึกษา (กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๑๒), หน้า ๑๑๒.

^๒สมาน แสงมลิ, "ภาระหน้าที่ของนักการศึกษาต่อการปลูกฝังทัศนคติทางสังคม", วิทยาสาร ๒๔ (พฤษภาคม ๒๕๑๖) : ๔๘-๔๑.

เจมส์ โรเบิร์ต มาร์ค และคณะ ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบของนักการศึกษา ดังนี้

๑. ต่อตนเอง (To self) ถ้านักการศึกษาสอนคนอื่นให้นับถือตนเองแล้วเขา จะได้รับความนับถือจากคนอื่นด้วย นักการศึกษาต้องนับถือตนเอง และความคิดของคนอื่นโดย ปราศจากความถือมั่นหรือไม่อดกลั้นและทำงานที่รับผิดชอบด้วยกํารอุทิศ เวลาและพลังความคิด เพื่อประสิทธิภาพของงานที่ทำ

๒. ต่อนักศึกษา (To Student) สถาบันนักศึกษาเป็นความรับผิดชอบทางวิชาชีพที่สำคัญที่สุดของนักการศึกษา จึงต้องแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้ นักศึกษาช่วยตัวเองได้ นักการศึกษาจะต้องทราบโครงการทางการศึกษาของรัฐทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา และต้องใช้แหล่งความรู้เพื่อนำไป พัฒนาโปรแกรมการสอน ต้องเตรียมประสบการณ์ที่จะเป็นกำไรชีวิตให้ ตลอดจนศึกษาความต้องการทั้งในปัจจุบันและอนาคตของนักศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการวางแผนการศึกษา

๓. ต่อผู้อุปการะโรงเรียน (To the Patrons of the School) นักการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ถ้านักศึกษามีความสามารถเฉพาะตัวที่ทำให้คนในสังคมไว้วางใจแล้วความสำเร็จและการปฏิบัติงานในโรงเรียน ก็จะได้รับ ความช่วยเหลือและมีความสัมพันธ์ต่อสังคมในลักษณะที่มีเกียรติ ชื่อสัตย์ และมีมั่นคง ต่อกัน

๔. ต่อสมาชิกของคณะ (To the members of the Staff) ผู้นำทางการศึกษาเชื่อว่า การปฏิบัติโดยอาศัยหลักพื้นฐานทางประชาธิปไตย ในการสร้างความสัมพันธ์กับครูในโรงเรียน มีส่วนทำให้งานดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน

๕. ต่อผู้อำนวยการและคณะกรรมการของรัฐบาล (To the Superintendent and the Governing Board) เพราะบุคคลเหล่านี้ได้มอบหมายงานให้ปฏิบัติย่อมจะต้อง รับผิดชอบให้งานนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้วความคิดที่ได้รับก็จะตกอยู่กับหมู่คณะ หรือ

สถาบัน^๑

ฉะนั้นจากที่กล่าวมาแล้วนี้ ทำให้เห็นว่า นักการศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในค่าน การศึกษา ต้องเผชิญกับปัญหาที่จะต้องแก้ไขสำเร็จลุล่วงด้วยดี เพื่อจะ เป็นประโยชน์แก่ ตนเอง ต่อหมู่คณะ สถาบันการศึกษา และต่อสังคม แล้วจะต้องสร้างภาพพจน์ที่ดี เพื่อให้ สังคมยอมรับและนำสังคมไปสู่ความ เจริญที่ตรงความต้องการจะปฏิบัติได้ยากยิ่งอยู่แล้ว โดยเฉพาะ การสอนคนให้ เป็นคนที่มีความคิด มีความรับผิดชอบต่อสังคมตลอดจนรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน อย่างแท้จริง ถ้าสังคมขาดความมีระเบียบก็มีแต่ความวุ่นวาย นักศึกษามีอาจจะผลักรถระ รับผิดชอบได้ จึงได้รับความไว้วางใจจากผู้นำของประเทศในด้านบริหาร ให้รับนโยบาย หรือความต้องการของผู้บริหารประเทศไปปฏิบัติ เพื่อนำประเทศไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังที่ รองนายกรัฐมนตรี พลตรี ประมาธ อติเรกสาร ซึ่งกล่าวไว้ใน การเปิดสัมมนาและมอบโล่ สดุดี เกียรติคุณแก่นักการศึกษาผู้ได้ทำคุณประโยชน์แก่การศึกษาของชาติ เพื่อนำไปปฏิบัติ ๒ ประการ ประการแรก ต้องการให้มนุษย์หรือคนที่พัฒนาแล้ว คิดเป็น คือ คิดอย่างมีเหตุ มีผลในทางที่ถูกต้องและใช้สติปัญญาที่ได้รับการพัฒนาแล้ว เป็น เครื่องตัดสินใจ ประการที่สอง ทั่วอย่างไรคนไทยจึงจะ เป็นคนที่พัฒนา คือ เป็นคนขยันทำงาน ไม่เลื่องงาน งานทุกอย่างที่ เป็นสัมมาชีพแล้วถือว่าเป็นงานที่มีเกียรติทั้งนั้น นอกจากนี้จะต้อง เป็นคนที่มีความรับผิดชอบ และจริงจังต่อตนเองต่อส่วนรวมและประเทศชาติ ประพฤติตนให้เป็นพล เมืองดี ก็จะเป็น ประโยชน์ต่อประเทศชาติ^๒ เมื่อพิจารณาภารกิจของนักการศึกษาที่กล่าวมาแล้วนี้โดยหลักการ แล้วนักศึกษานั้นย่อมสมควรได้รับการยกย่องเป็นนักการศึกษาชั้นนำของไทย ในฐานะที่เป็น ผู้ปฏิบัติตามภาระหน้าที่ได้ผลดีจนเป็นที่ประ จักษ์ชัดแก่สังคมและย่อมจะต้องมีบุคคล เหล่านี้เกิดขึ้น

^๑James Robert Marks, Emery Stoops and Joyce King-Stoops, Handbook of Educational Supervision (Boston : Allyn and Bacon, © 1978), pp. 617-619.

^๒ประมาธ อติเรกสาร, "สรุปผลการสัมมนา เรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับ การวางแผนพัฒนาการศึกษา", การศึกษา ๑๖ (พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๒๓) : ๕๓.

อย่างแน่นอน เพียงแต่นำเอาภารกิจของนักการศึกษาไปกำหนดเกณฑ์ที่เหมาะสมรัดกุม จะได้ นักการศึกษาที่มีความสามารถที่สมควรยกย่องอย่างแท้จริง

ตัวแปรที่มีผลต่อความสำเร็จของบุคคล

ค่านิยมของการศึกษาในสังคมไทย คือ การใช้การศึกษาเป็นบันไดไปสู่การเลื่อนฐานะทางสังคมและ เศรษฐกิจของบุคคลในอดีต การเลื่อนฐานะทางสังคมของบุคคล คือ เลื่อนพ้นจากสภาพชาวบ้านเป็นชนชั้นปกครอง แม้ในสมัยปัจจุบัน ผู้ที่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ แต่ถ้าไม่มีวุฒิการศึกษา ซึ่งจะเป็นเครื่องหมายของผู้มีโอกาสเข้าเป็นชนชั้นปกครองได้ ก็ไม่เป็นที่พึงปรารถนา^๑ และเช่นเดียวกับ ลี ซี เดทตัน (Lee C. Deighton) ได้ศึกษาถึงเกณฑ์ที่จะมาช่วยตัดสินการเลือกอาชีพและความสำเร็จในการประกอบอาชีพของบุคคล คือ การศึกษา คนที่มีการศึกษาจะสามารถทำงานได้ดีและได้รับงานในระดับที่ดีกว่าคนที่มีการศึกษาดำกว่า ฐานะ เศรษฐกิจและสังคม เป็น เกณฑ์ที่จะตัดสินโอกาสบุคคลได้ เรียนรู้หรือได้พัฒนาทักษะ และความสนใจของตน สถิติปัญหา มีความสัมพันธ์กับการศึกษาและฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคม ความถนัดเฉพาะอย่างของบุคคลและความสนใจของแต่ละบุคคล เป็นตัวทำนายได้ดี แต่ความสนใจอาจจะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมด้วย^๒ ริศรียา โกวาทิ^๓ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระดับ การศึกษาและลักษณะงานอาชีพของประชากรในพระนคร พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับต่าง ๆ กัน จะมีรายได้แตกต่างกันและแตกต่างกันในทุกลักษณะอาชีพ ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะได้รับรายได้สูง และผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำจะได้รับรายได้ต่ำกว่า โดยเฉพาะผู้ที่มีการศึกษาเกินกว่าวิชาชีพชั้นสูง

^๑ รายงานของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา, การศึกษา เพื่อชีวิตและสังคม (กรุงเทพฯ ๒ : วัฒนาพานิช, ๒๕๑๘), หน้า ๓๕.

^๒ Lee C. Deighton, The Encyclopedia of Education, Vo.9 (The Macmilland company & The Free Press, 1971), pp. 529-532.

^๓ ริศรียา โกวาทิ, "ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและลักษณะงานอาชีพของประชากรในพระนคร", (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓)

จะมีรายได้สูงสุดเกือบทุกลักษณะอาชีพ นอกจากนี้ อเลน เลสลีย์ พอลลอค^๑ (Alan Leslie Pollock) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ตัวแปรทางการศึกษาเพื่อทำนายฐานะทางการเงิน และการทำงานของบุคคล เพื่อศึกษาว่าตัวแปรทางการศึกษา (Educational Variable) ซึ่งมี ๒ ประเภท ประเภทแรกเป็นตัวแปรเชิงตัวป้อน (Input Variable) ประกอบด้วยขนาดของโรงเรียน ขนาดของชุมชน ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียน (District Per Pupil Expenditure) และการจัดระบบโรงเรียน (School Organization) ประเภทที่สองเป็นตัวแปรระหว่าง (Intervention Variable) ประกอบด้วยหน่วยทางวิชาการ (Academic Unit) หน่วยทางวิชาชีพ (Vocational Unit) การแสดงออกทางวิชาการ (Academic Performance) และการมีส่วนร่วมในหลักสูตร (Co - Curriculum Participation) โดยต้องการทราบว่าตัวแปรทั้ง ๔ ชนิดนี้สามารถจะนำมาเป็นตัวทำนายฐานะทางการเงิน การงาน และสังคมของบุคคลได้หรือไม่ โดยทำการศึกษาติดตามผลของผู้ที่จบจากโรงเรียนมัธยมปลายโคโรไลนาใต้ ในปีคริสต์ศักราช ๑๙๕๗ ซึ่งเป็นผู้ที่จบไปแล้ว ๑๒ ปี ผลการวิจัยพบว่า ถ้าคิดตัวทำนายแต่ละตัวแล้ว ตัวทำนายที่ดีที่สุดที่จะทำนายฐานะทางการเงิน และการทำงานของบุคคล ได้แก่ หน่วยทางวิชาการ แต่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางการศึกษากับฐานะทางสังคม และพบว่า ตัวแปรระหว่าง (Intervention Variable) จะดีเท่าหรือดีกว่าตัวแปรเชิงตัวป้อน ในการทำนายฐานะทั้งสามอย่างของบุคคล นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเฉพาะกรณีเกี่ยวกับข้าราชการไทยหรือข้าราชการพลเรือนสามัญ (ไม่รวมทหาร ตำรวจ ครู นักการเมือง และข้าราชการสำนักงานพระราชวัง) ในปีคริสต์ศักราช ๑๙๗๔ - ๑๙๗๖ โดย จีราลด์ ดับบลิว ไฟร์ (Gerald W. Fry)^๒ เกี่ยวกับการศึกษา และความ

^๑Alan Leslie Pollock, "The Prediction of Certain Life Outcomes from School - Related Variables" , Dissertation Abstracts International, Vol 31, No.10 (April, 1971), P. 5042A

Gerald, W. Fry, "Education and Success : A Case Study of the Thai Public Service," Comparative Education Review 24 (February, 1980) : 21-34.

สำเร็จของข้าราชการไทย ซึ่งมีตัวแปรต้น (Primary variables) เป็นตัวแปรทาง
 ด้านภูมิหลัง ได้แก่ การสืบเชื้อสาย (ethnicity) สังคม เศรษฐกิจ ...
 (socioeconomic background) การศึกษาเบื้องต้นในภูมิภาคที่ห่างไกล (regional
 remoteness of early education) จำนวนพี่น้อง (number of siblings)
 เพศ (sex) และประสบการณ์ของการทำงานทั้งหมด (total job experience)
 โดยมีความสำเร็จทางการศึกษา (educational attainment) เป็นตัวแปรระหว่าง
 หรือเชื่อมโยง (Intervening variable) ส่วนตัวแปรตาม (Outcome variable)
 คือ ความสำเร็จทางด้านอาชีพ (occupational attainment) ประกอบด้วยมิติทาง
 เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยรูปแบบพาท (Path model) วิเคราะห์ข้อมูล
 พบว่า คุณภาพหรือประเภทของโรงเรียน จำนวนปีที่อยู่ในระบบโรงเรียนมีความสัมพันธ์อย่าง
 มีนัยสำคัญทางสถิติกับความสำเร็จในอาชีพ และให้ข้อเสนอแนะว่า การเข้าเรียนในโรงเรียน
 มีชื่อเสียงมีแนวโน้มว่ามาจากภูมิหลังทางสังคมค่อนข้างสูงและการศึกษาในโรงเรียนมีชื่อกับการ
 การศึกษาในต่างประเทศมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในอาชีพมีค่าใกล้เคียงกัน สำหรับ
 โรงเรียนมีชื่อเสียงในประเทศไทยทำให้เกิดผลทางด้านสังคมมาก เพราะเน้นคุณภาพความ
 เป็นผู้นำและอุดมการณ์ของผู้จัดจึงเป็นค่านิยมของไทยในการปฏิบัติตน และยังก่อให้เกิดมิตรภาพ
 อย่างใกล้ชิด ทำให้เพื่อนที่ประสบผลสำเร็จมีส่วนช่วยให้เกิดความสำเร็จในอาชีพด้วย พบว่า
 ประสบการณ์การทำงานทั้งหมดมีความแปรปรวน ๒๘ % ของความสำเร็จในอาชีพ ส่วนเพศ
 ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความสำเร็จในอาชีพ แต่มีข้อเสนอแนะว่ามีผลทาง
 อ้อมโดยผ่านตัวแปรระหว่างคือ ความสำเร็จทางการศึกษา แล้วยังพบว่าขนาดของครอบครัว
 ไม่มีผลทางลบโดยตรงกับความสำเร็จทางอาชีพ และให้ข้อเสนอแนะว่าถ้าเป็นครอบครัว
 ขนาดเล็กที่ไม่ร่ำรวยก็จำเป็นต้องทำงานช่วยเหลือครอบครัว สำหรับครอบครัวที่ยากจนแต่
 ขนาดใหญ่ อาจจะมีคนใดคนหนึ่งหรือสองคนที่ฉลาดได้ศึกษาต่อไป ขณะที่คนอื่น ๆ ทำงาน
 เพื่อช่วยเหลือครอบครัวและคนที่เรียนหนังสือ พบว่า มีลักษณะ เช่นเดียวกับในไต้หวัน และ
 ตรงกันข้ามกับทางตะวันตก ส่วนลำดับที่เกิดไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญกับความสำเร็จในอาชีพ
 และพบว่า การศึกษาเบื้องต้นในภูมิภาคที่ห่างไกลไม่มีผลทางลบกับความสำเร็จในอาชีพ และ
 มีข้อเสนอแนะว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีความเป็นตัวแทน เฉพาะของกลุ่มที่มีความสามารถและแรง

จงใจ เป็นพิเศษเท่านั้น ส่วนภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคม พบว่า มีผลทางตรงเล็กน้อย คือ ความแปรปรวน ๒ % ของความสำเร็จในอาชีพ แต่มีผลทางอ้อมคือ ความแปรปรวน ๑๒ % ของความสำเร็จในอาชีพ จึงมีผลทางตรงและทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้แล้วความสัมพันธ์ระหว่างการสืบเชื้อสาย (Ethnicity) กับความสำเร็จในอาชีพไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากงานวิจัยดังกล่าวนี้ช่วยให้ทราบว่า มีตัวแปรใบบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้ซึ่งประสบความสำเร็จในอาชีพด้วยความสามารถอย่างแท้จริง ย่อมเป็นที่ยกย่องสรรเสริญ และเป็นที่ยอมรับของสังคมและประเทศชาติ การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในอาชีพของแต่ละอาชีพย่อมมีอุปสรรคหรือปัญหาแตกต่างกัน หรือแม้แต่ในอาชีพเดียวกันจึงมีส่วนทำให้มีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังของบุคคลชั้นนำ ซึ่งหมายถึง บุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพด้วยความรู้ ความสามารถเหนือบุคคลอื่นในอาชีพเดียวกันหรือต่างอาชีพกันอย่างแท้จริงและได้มีผู้ทำการศึกษาและวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคลชั้นนำ

ในปี ๑๙๓๑ เลธแมน และวิทตี้^๑ (Lehman and Witty) ได้ศึกษานักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียง ๑๕๔๔ คน ที่พิมพ์ชื่ออยู่ใน American Men of Science ในปี ๑๙๒๗ เกี่ยวกับการเป็นสมาชิกในศาสนาและการเข้าร่วมทางศาสนาครึ่งหนึ่งของจำนวนนักวิทยาศาสตร์เหล่านี้มีชื่ออยู่ใน Who's Who โดยนำความถี่ของการเข้าร่วมทางศาสนาของนักวิทยาศาสตร์กับผู้เข้าโบสถ์แห่งชาติ พบว่า มีความศรัทธาในลัทธิของโปรเตสแตนต์ที่ถือความเป็นอิสระ (Liberal) มากกว่าพวกที่ถือหลักการ (Fundamentalistic) และโรมันคาทอลิก โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างชั้นของสังคมและสถานภาพทางศาสนาของบิดามารดาของนักวิทยาศาสตร์

^๑H. Lehman and P. Witty, Sci. Mon. 33, 544. (1931)

ในปี ๑๙๔๐ ธอนไดค์^๑ (Thorndike) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสถานที่เกิดของ นักวิทยาศาสตร์ที่มีรายชื่อพิมพ์อยู่ใน American Men of Science ในปี ๑๙๓๕ โดยคำนวณ ดัชนีจากสัดส่วนของนักวิทยาศาสตร์ที่เกิดในรัฐหนึ่งกับประชากรทั้งหมดในรัฐนั้น พบว่า นักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในบริเวณภูเขาโรกกีและรัฐนิวอิงแลนด์กับแนวทุ่งนาทาง เหนือและบริเวณต่อจากยูทาห์ (Utah) ไปทางตะวันออกไกลครอบคลุมประชากรมอมอน แต่รัฐ ทางใต้มีผลผลิตต่ำสุด ต่อมาในปี ๑๙๔๓ ได้ศึกษาบุคคลที่มีรายชื่อพิมพ์อยู่ใน Who's Who in America และผู้นำทางการศึกษา (Leaders in Education) พบว่า ได้ผลเกี่ยวกับ สภาพหุศาสตร์คล้ายคลึงกัน

ในปี ๑๙๕๒ โร (Roe)^๒ ได้ศึกษานักวิทยาศาสตร์ ๖๔ คน พบว่า ๕๕ คนมาจากการอบรมเลี้ยงดูตอนเด็กแบบโปรแตสแตนต์ อีก ๕ คนมาจากครอบครัวยิว อีกคนหนึ่งมาจาก ครอบครัวที่เป็นนักคิดอิสระ (free thinkers) และพบว่า ๕ คน มาจากทางใต้ ส่วนคนอื่น ๆ มาจากทางตะวันออก ตะวันตก และตอนกลางทางตะวันตก นักวิทยาศาสตร์เหล่านี้มาจาก ครอบครัวที่สูงกว่าชนชั้นระดับกลาง (upper - middle - class homes) และมาจากสถานที่ ซึ่ง เรียนรู้และให้การศึกษาที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงและในช่วงปีเดียวกัน แน็บ และกู๊ดริช (Knapp and Goodrich)^๓ ได้ศึกษาเชิงสำรวจเกี่ยวกับการเริ่มต้นทางการศึกษาของนักวิทยาศาสตร์ ที่พิมพ์ใน American Men of Science ปี ๑๙๔๔ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัย ต่าง ๆ ระหว่างปี ๑๙๒๔ - ๑๙๓๔ ด้วยการคาดคะเนจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาชายจาก โรงเรียน ๔๔๐ แห่งในช่วงเวลาเดียวกัน คำนวณดัชนีผลผลิตของนักวิทยาศาสตร์ต่อผู้สำเร็จ การศึกษา ๑,๐๐๐ คน พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมตามสภาพหุศาสตร์ จึงทำให้ โรงเรียนในนิวอิงแลนด์ไม่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสถาบันที่มีผลผลิตสูงสุดของ ๔๐ แห่ง ซึ่งเป็นวิทยาลัย

^๑E.L. Thorndike, Science 92, 137 (1940)

^๒A. Roe, The Making of a Scientist, (New York : Dodd Mead, 1952) ; Psychol. Monogr. 67 (No.2) (1953).

^๓R.H. Knapp and H.B. Goodrich, Origins of American Scientists (Chicago : Univ. of Chicago Press, 1952)

เกี่ยวกับศิลปะของโปรแตสแตนท์อิสระทางตะวันตกและตะวันตกกลาง ซึ่งได้อภิปรายผลไว้
 ๓ ประการว่า ลัทธิโปรแตสแตนท์นำไปสู่การผลิตนักวิทยาศาสตร์ เพราะมีความโน้มเอียงต่อ
 การเปลี่ยนแปลงมากกว่าลัทธิคาทอลิกและมีความเป็นอิสระจากหลักทางศาสนา และผู้มีอำนาจ
 นอกจากนั้นค่านิยมของคุณธรรมในลัทธิโปรแตสแตนท์กระตุ้นเป็นส่วนตัว และสถาบันทางสังคม
 ยอมรับกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ เช่น ค่านิยมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ค่านิยมทาง
 โลกและทางวัตถุ ลัทธิสันโทษ ความมั่งคั่งและความสุขุม ลัทธิส่วนตัวและปัจเจกการแห่งตน
 (individualism and self - reliance) อีกประการหนึ่งคือ อยู่ในภูมิภาคประเทศที่ห่าง
 ไกลและใกล้เคียงกับธรรมชาติช่วยส่งเสริมค่านิยมทางวิทยาศาสตร์ ประการสุดท้ายการมาจาก
 ชนชั้นระดับกลางในชนบทเป็นทางนำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจใหญ่โตหรือวิชาชีพที่เป็นประโยชน์
 ไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่การเปลี่ยนแปลงสังคมนำไปสู่การศึกษาทางวิทยาศาสตร์ ต่อมาแอสติน
 (Astin) ได้พัฒนาดัชนีผลผลิตของวิทยาลัยให้เกี่ยวข้องกับทัศนคติทางการศึกษา เพศ และ
 สาขาที่นักศึกษาใหม่เชี่ยวชาญและวิเคราะห์จากวิทยาลัย ๒๖๔ แห่งที่สำเร็จการศึกษา ระหว่าง
 ปี ๑๙๔๑ - ๑๙๕๓ ซึ่งได้รับปริญญาเอกระหว่างปี ๑๙๔๗ - ๑๙๕๕ พบว่า ผลผลิต (Output)
 ของโรงเรียนหนึ่งสามารถทำนายจากลักษณะของนักเรียนที่เข้ามาศึกษา (Input) ความ
 สัมพันธ์ระหว่างผลผลิตตามคาดหวังมีพื้นฐานจากตัวแปรเหล่านี้ที่ได้มา (input) และผลผลิต
 ตามปกติ (ถ้าลดลงก็ไม่ใช่อะไรจริงของผลผลิตตามปกติ) มีค่าเรียงลำดับจาก ๐.๖๒ -
 ๐.๘๘ และพบว่า สถาบันของรัฐและโรงเรียนโปรแตสแตนท์มีผลผลิตสูง แต่โรงเรียนราษฎร์
 และโรงเรียนคาทอลิกผลผลิตต่ำ

เคนเนท อาร์ ฮาร์ดี้^๑ (Keneth R. Hardy) ได้ศึกษาเกี่ยวกับจุดกำเนิด
 ทางสังคมของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการชาวอเมริกัน (Social Origins of
 American Scientists and Scholars) จากจำนวนชายหญิงทั้งหมดที่ได้รับปริญญาเอก

^๑Kenneth R. Hardy, "Social Origins of American Scientists and Scholars." Science, Vo 125 (August 1974) : 499-505.

จากมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา โดยแบ่งเป็นช่วงศึกษาดังแต่ ๑๙๒๐ - ๑๙๖๑ เป็น ๕ ช่วง ๆ ละ ๑๐ ปี ซึ่งเก็บข้อมูลจากการสำเร็จปริญญาตรี (baccalaureate) ของสถาบัน (institution) รัฐ (State) และภาค (Region) ในสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ (Physical sciences) ชีวศาสตร์ (Biological science) สังคมศาสตร์ (Social sciences) การศึกษา (Education) และศิลปกับวิชาชีพ (Arts and Professions) ดัชนีได้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าผู้ชายได้ปริญญาเอกมากกว่าผู้หญิง และในบางสาขาผู้ชายมากกว่าผู้หญิงเป็นพิเศษ โดยเฉพาะระดับปริญญาตรีผู้ชายสำเร็จการศึกษา มากกว่าผู้หญิง เมื่อใช้สูตรคำนวณค่าดัชนีของผู้สำเร็จการศึกษา โดยคิดจากผู้สำเร็จการศึกษา ต่อหนึ่งพันคนที่ได้รับปริญญาเอก พบว่า ใน ๕๐ รัฐนั้น ปรากฏว่า รัฐทางเหนือมีค่าดัชนีทางด้านวิชาการมากกว่ารัฐทางใต้และยังลึกเข้าไปทางตอนใต้ค่าดัชนีมีค่าน้อย เช่นเดียวกับดัชนีของสาขาทางด้านวิทยาศาสตร์มีค่าสูงกว่าสาขาอื่น ๆ รัฐทางตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าดัชนีทางสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพสูง รัฐยูทาห์ (Utah) มีค่าดัชนีสูงทางสาขาชีวศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ในระดับภาคแล้วพบว่า รัฐที่ราบในภาคกลางด้านเหนือ และด้านตะวันตกมีค่าดัชนีสูงทางสาขาการศึกษา ในภูมิภาคที่เก่าแก่ของชาติมีค่าดัชนีสูงทางสาขาศิลปและวิชาชีพ และยังได้พบว่า อิทธิพลของศาสนามีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงค่าดัชนีของผู้สำเร็จการศึกษา ในแต่ละช่วงเวลาที่ได้ศึกษา โดยเฉพาะการนับถือศาสนาลัทธิโปรเตสแตนต์ หรือศาสนาอิวมีส่วนส่งเสริมให้เป็นนักวิทยาศาสตร์มากกว่าลัทธิศาสนาอื่น ๆ นอกจากนั้นยังพบว่าค่านิยมทางวัฒนธรรม ได้แก่ ศาสนา ชั้นทางสังคมและครอบครัวมีส่วนส่งเสริมกิจกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์และด้านวิชาการอีกด้วย

จากการวิจัยเกี่ยวกับภูมิหลังของชนชั้นนำในอเมริกาทางด้านวิทยาศาสตร์และวิชาการ ได้สะท้อนภาพในอดีตถึงความสำคัญของสภาพทางภูมิศาสตร์ การนับถือลัทธิทางศาสนา และค่านิยมทางวัฒนธรรมที่มีต่อการผลิตนักวิทยาศาสตร์หรือนักวิชาการที่มีชื่อเสียงของสถาบันการศึกษา ซึ่งในประเทศอินเดียก็ได้มีการศึกษาชนชั้นนำในเมือง บhubaneswar (Bhubaneswar) ในอาชีพต่าง ๆ ประกอบด้วย ข้าราชการฝ่ายบริหาร นักการเมือง นักธุรกิจ วิศวกร และนักวิชาการ โดยศึกษาเกี่ยวกับสภาพถิ่นกำเนิดและด้านการศึกษา ซึ่ง

ริชาร์ด พี ทาบุ (Richard P. Taub) ได้ศึกษาระหว่างปีคริสตศักราช ๑๙๖๒ - ๑๙๖๔ พบว่า ข้าราชการฝ่ายบริหารเป็นผู้อยู่ในเขตในเมืองมากกว่าบุคคลอาชีพอื่น ถ้ารวมทุกอาชีพแล้วปรากฏว่า มาจากเขตชนบท (Village) ๓๐ คน ในเมือง (Town) ๓๐ คน เมืองใหญ่ (City) ๔ คน สำหรับด้านการศึกษาพบว่า ข้าราชการฝ่ายบริหาร ๒๔ คน ได้รับความศึกษาถึงขั้นปริญญาโทและมีปริญญาทางกฎหมาย ๑๖ คน นักวิชาการ ๔ คนได้รับปริญญาเอก วิศวกร ๑๒ คนได้ปริญญาตรีเพียงคนเดียว นักการเมือง ๔ ใน ๑๐ คน ได้รับความศึกษาถึงขั้นปริญญาตรีหรือสูงกว่า และนักธุรกิจ ๓ คน ได้รับความศึกษาไม่ถึงปริญญาตรี

สำหรับการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับภูมิหลังของบุคคลชั้นนำของไทย ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๖ คณะรัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดทำหนังสือ "ใครเป็นใครในประเทศไทย" ซึ่งเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่งอยู่ในและนอกวงงานรัฐบาลจำนวน ๓๒๐๔ คน พบว่า ในด้านการศึกษา มี ๗๖.๘๖ % ได้รับความศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป และพบว่าในระดับปริญญาตรีจบจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๔๔๑ คน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๓๐๒ คน มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ๒๐๒ คน และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๔ คน จบจากประเทศอังกฤษ ๑๒๔ คน จากทวีปยุโรป (ยกเว้นอังกฤษ) ๔๕ คน ทวีปเอเชีย (ยกเว้นไทย) ๔๕ คน ทวีปอเมริกา ๖๔๐ คน และทวีปออสเตรเลีย ๔ คน และต่อมาในปีคริสตศักราช ๑๙๖๔ ฮานส์ ไดเทอร์ ฮีเวอร์ส^๒ (Hans - Dieter Evers) ได้เสนอรายงานผลข้อค้นพบในการทำศึกษานำ (Pilot Study) กับข้าราชการชั้นสูงของไทย (Higher Civil Servants in Thailand) จำนวน ๖๔ คน การศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยในแผนรัฐศาสตร์และสังคมวิทยาของมหาวิทยาลัยฟรึเบอร์ก (Freiburg University) ซึ่งได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับภูมิหลัง

^๑Richard P. Taub, Bureaucrats under stress, (Berkeley : University of California Press, 1969)

^๒Hans - Dieter Evers, Higher Civil Servants in Thailand, (A report on a research study of the Arnold Bergstraesser Institute, Freiburg Germany, 1964), PP. 14-28.

การศึกษาและทางสังคมของข้าราชการพลเรือนชั้นสูงของไทย พบว่า ๑๗ คน มีภูมิลำเนาอยู่ใน
 พระนครและธนบุรี ๑๓ คน อยู่ในต่างจังหวัด ๒๑ คนมีภูมิลำเนาอยู่ในชนบทหรือเมืองเล็ก ๆ
 อีก ๑๓ คนไม่บอกภูมิลำเนา ระดับการศึกษาพบว่า จบจากมหาวิทยาลัยในประเทศ ๒๔ %
 จากต่างประเทศ ๕๖ % และไม่จบมหาวิทยาลัย ๒๐ % ซึ่งแสดงว่าจบปริญญาตรี ๒๘ %
 ประกาศนียบัตรชั้นสูง ๑๗ % ปริญญาโท ๒๐ % และปริญญาเอก ๑๐ % เป็นปริญญาเอก
 ทางศาสนา ๓ % และไม่มีปริญญา ๒๒ % นอกจากนี้พบว่าผู้เข้ารับราชการที่ได้รับการ
 ศึกษาจากมหาวิทยาลัยมีดังนี้ ก่อนปีคริสต์ศักราช ๑๙๓๒ มี ๖๑ % ๑๙๓๒ - ๑๙๓๕ มี ๘๗ %
 ๑๙๓๖ - ๑๙๔๕ มี ๘๓ % และปี ๑๙๔๖ - ๑๙๖๓ มี ๑๐๐ % แสดงว่าการศึกษาของ
 ข้าราชการมีระดับสูงขึ้น ส่วนการศึกษาในต่างประเทศ ระหว่างปี ๑๙๓๒ - ๑๙๖๓ พบว่า
 ข้าราชการจบจากสหรัฐอเมริกา มี ๕๐ % ของผู้ที่ศึกษาต่างประเทศและ ๓๖ % จบจาก
 ประเทศอังกฤษ นอกนั้นจบจากออสเตรเลียและฟิลิปปินส์ และได้พบว่าข้าราชการพลเรือน
 ชั้นสูงส่วนมากมีอายุระหว่าง ๔๕-๕๔ ปี มี ๔๖ คน และมี ๑๖ คนที่อายุต่ำกว่า ๔๐ ปี แต่
 อายุมากกว่า ๕๔ ปี มี ๒ คน ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๕๑๖ อรวรรณ สุนทรชัย^๑ ได้ศึกษา
 เกี่ยวกับภูมิหลังทางการศึกษาของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ จากข้าราชการในระดับกระทรวงต่าง ๆ
 ที่มีอายุตั้งแต่ ๔๐ ปี จำนวน ๔๔๐ คน โดยการสัมภาษณ์พบว่า ในระดับประถมศึกษาตอนต้น
 และตอนปลาย ผู้ที่เรียนจบจากโรงเรียนในเมืองมีแนวโน้มเอียงที่จะเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่
 มากกว่าผู้ที่จบจากโรงเรียนนอกเมืองหรือชนบท ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มี
 แนวโน้มเอียงว่าข้าราชการชั้นผู้ใหญ่จบจากโรงเรียนในเมืองและในกรุงเทพฯ มากกว่า
 ข้าราชการชั้นผู้น้อยที่จบจากโรงเรียนนอกเมืองและต่างจังหวัด ในระดับอุดมศึกษาพบว่าเขตที่
 ตั้งของสถาบันการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับระดับของข้าราชการอย่างมีนัยสำคัญ แต่ในระดับ
 ประถมศึกษาตอนต้น ผู้ที่จบจากโรงเรียนรัฐบาลมีความโน้มเอียงจะเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่

^๑ อรวรรณ สุนทรชัย "ภูมิหลังทางการศึกษาของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ (วิทยานิพนธ์
 ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖)

มากกว่าผู้ที่จบจากโรงเรียนประจำบาล ส่วนในระดับประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้น ประเภทของโรงเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับข้าราชการ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่จบจากโรงเรียนราษฎร์มากกว่า และพบว่า ผู้ที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงหรือผู้ที่เรียนเก่ง มีแนวโน้มเอียงที่จะเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มากกว่าผู้เรียนปานกลางหรือเรียนไม่เก่งในทุกระดับการศึกษา นอกจากนี้พบว่า ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มีการศึกษาสูงกว่าและได้รับการศึกษาถึงขั้นปริญญา ๔๘.๗๐ % แบ่งเป็นปริญญาตรี ๕๐.๖๔ % ปริญญาโท ๓๕.๖๒ % ปริญญาเอก ๑๒.๕๔ % ส่วนข้าราชการชั้นผู้น้อยมีเพียง ๑๒.๕๕ % แบ่งเป็นปริญญาตรี ๑๑.๕๔ % ปริญญาโท ๐.๘๖ % และพบว่าข้าราชการชั้นผู้ใหญ่จบจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๓๑.๓๓ % วิทยาลัยวิชาการศึกษา ๐.๘๖ % ส่วนข้าราชการชั้นผู้น้อยจบจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๓ % จากธรรมศาสตร์ ๖.๕๕ % และยังพบว่า ข้าราชการส่วนมากจบปริญญาตรีทางสถาบันภายในประเทศ แต่ปริญญาโทจากสหรัฐอเมริกา รองลงมาคือประเทศไทยและอังกฤษ ส่วนปริญญาเอกสำเร็จจากสหรัฐอเมริกา และรองลงมาเป็นอังกฤษ ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๐ เรืองจิตร ธีรศิลป์^๑ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับภูมิหลังทางวิชาชีพของผู้บริหารการพยาบาล ในการเลื่อนตำแหน่งจากหัวหน้าตึกไปสู่ตำแหน่งผู้บริหารทางการพยาบาลในตำแหน่งที่สำคัญ ๆ ที่หัวหน้าพยาบาลส่วนมากเคยได้รับมาก่อน ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลและสร้างความก้าวหน้าในอาชีพ พบว่า หัวหน้าพยาบาลส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการศึกษาอบรมหรือดูงานเกี่ยวกับหลักการบริหาร หรือการบริหารพยาบาลเป็นส่วนใหญ่ และส่วนใหญ่ก็เห็นว่าการศึกษาหรืออบรมนี้เป็นสิ่งจำเป็น ถึงร้อยละ ๘๐.๕๕ และพบว่าอายุสำหรับผู้อยู่ในตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล คือ ๓๖ - ๔๐ ปีหรืออายุเฉลี่ย ๔๓.๕๕ ปี นอกจากการวิจัยเกี่ยวกับผู้นำทางวิชาชีพพยาบาลแล้ว รุ่งสรรค์ หิมพันธุ์พงษ์^๒ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณวุฒิ ประสบการณ์ ผลงานทางวิชาการ และภาระการทำงานของ

^๑ เรืองจิตร ธีรศิลป์, "ภูมิหลังทางวิชาชีพของผู้บริหารการพยาบาล" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐)

^๒ รุ่งสรรค์ หิมพันธุ์พงษ์, "การศึกษาคุณวุฒิ ประสบการณ์ ผลงานทางวิชาการ และภาระการทำงานของผู้สอนในวิทยาลัยครู", (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๒)

ผู้สอนในวิทยาลัยครู ที่ได้รับคัดเลือกเป็นผู้สอนในระดับปริญญาตรีซึ่งเปิดสอนเป็นครั้งแรก ใน ปีพุทธศักราช ๒๕๒๒ ในด้านประสบการณ์พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์มากเป็นผู้ที่สอนอยู่ในกรุงเทพฯ ส่วนคุณวุฒิ พบว่า สัดส่วนคุณวุฒิของผู้สอนในวิทยาลัยครูที่เปิดสาขาวิชา เอกต่ำกว่าเกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัย สำหรับผลงานทางวิชาการ มีงานวิจัย โดยเฉลี่ย ๐.๑ เรื่อง เขียนตำรา ๐.๖๔ เรื่อง การแปลตำรา ๐.๐๗ เรื่อง การเขียนบทความทางวิชาการ ๐.๖ เรื่อง ส่วนการวิจัยนั้นกลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้มีผลงานสูงสุด กลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลงานเขียนตำรามากที่สุด กลุ่มนครหลวงมีการแปลตำรามากที่สุด กลุ่มภาคตะวันตกมีการเขียนบทความมากที่สุด สำหรับภาระการทำงาน ผู้สอนในส่วนภูมิภาครับภาระหน้าที่หนักกว่า ผู้สอนที่สังกัดในกรุงเทพมหานคร

จากงานวิจัยในประเทศไทย พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสนใจมุ่งทางด้านการศึกษาในระดับต่าง ๆ ประสบการณ์ อายุ ภูมิลำเนา ผลงานวิจัย ตำรา บทความทางวิชาการ และงานแปล ของบุคคลที่มีความสามารถหรือสถานภาพสูงกว่าบุคคลอื่นในวิชาชีพเดียวกัน แต่เท่าที่ศึกษาดูแล้วยังไม่พบผลงานวิจัยเกี่ยวกับภูมิหลังของนักการศึกษาชั้นนำโดยตรง ทั้งที่อาจจะมียุคคลชั้นนำเหล่านี้บางส่วนได้รับการศึกษามาบ้างแล้ว แต่การศึกษานั้นไม่สามารถนำไปอ้างอิงเกี่ยวกับนักการศึกษาชั้นนำได้ และยังมีตัวแปรที่น่าศึกษา เช่น อาชีพของบิดามารดา ขนาดของครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ เกียรติที่ได้รับ สภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน เหตุจูงใจที่ยึดอาชีพ การได้นำวิชาความรู้ตลอดจนความสามารถไปพัฒนาภูมิลำเนาเดิม และการสะท้อนภาพในอดีต อาจจะช่วยให้มองเห็นข้อดีและข้อบกพร่องของการฝึกฝนอบรมและคัดเลือกบุคลากรเข้ามาฝึกอบรมในวงการศึกษาของไทยนั้นควรจะดำเนินการอย่างไร ฉะนั้นในการวิจัยนี้คงจะได้รับความรู้และเป็นประโยชน์ทั้งส่วนรวมและส่วนตัวของผู้วิจัยซึ่งอยู่ในวงการศึกษาด้วย